

Panorama knih

Je třeba pracovat a nezoufat!

Docentka Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity Milena Šubrtová, jež se zabývá literaturou pro děti a mládež, vydala obsáhlou publikaci nazvanou *Krb neporušitelného přátelství* (Archiv města Brna, Brno 2015). Zveřejnila v ní korespondenci Arna Nováka a Marie Veselíkové, přičemž ji uvedla obsáhlou studií a nástinem rodové linie zmíněných osobností. Soubor jejich dopisů doplnila ediční a jazykovou poznámkou, jmenným heslářem, částečnou bibliografií prací Marie Veselíkové, soupisem pramenů a literatury, jakož i anglickým a německým resumé, mnoha fotografiemi a dalšími dokumenty.

Významný literární historik Arne Novák (1880–1939), syn spisovatelky Terézy Novákové (1853–1912), profesor a rektor Masarykovy univerzity, Marii Veselíkovou (1882–1948) poznal roku 1901 a v téměř roce si s ní začal psát. Zjevně se do této pražské rodačky, silně spjaté s Litomyšlím a činné ve sféře publicistiky a překladatelství, zamiloval. Marie však měla milostný poměr s výtvarníkem Viktorem Strettem, ale po několika letech se s ním rozešla a už se nevdala. Novák se v roce 1908 oženil s Jiřinou Haaszovou (1887–1977), avšak s Marií se přátelil až do své smrti: jak jí napsal v září 1906, šlo o „krb neporušitelného přátelství“, u něhož se – obrazně řečeno – pak oba hráli přes tři desetiletí.

Dopisů Arna Nováka je v uvedené publikaci osmačtyřicet; pocházejí z rodinného archivu Mileny Šubrtové, jejíž dědeček byl bratrance Marie Veselíkové. Z pera této Novákovy přítelkyně pochází dvaapadesát listů: jde jen o část souboru uloženého v Památníku národního písemnictví, neboť bylo nutno zachovat dialogičnost a proporcionalitu nového korespondenčního celku.

Čtenář se z otištěných dopisů, z editorčiny studie a z dalších složek dozví ledacos nejenom o obou pisatelích, nýbrž i o jiných známých osobnostech, kulturních poměrech a o dobových událostech.

V prvních Novákových dopisech se odráží jeho impozantní sečtělost: listy z počátku 20. století, kdy mu bylo jednadvacet či dvaadvacet let, obsahují zmínky o mnoha spisovatelích a dílech z naší a světové literatury, z nichž mnohé znala i adresátka těchto listů. Novák jí navíc často knihy posílal, a to jak své (například studie *Praha barokní* nebo *Zvony domova*), tak i cizí (třeba Pišovu monografii o Otakaru Theerovi či sbírky Jarmily Urbánkové nebo Josefa Hory). V řadě dalších dopisů glosuje její příspěvky do dobových periodik, píše o své práci, zaměstnáních i o rodinném životě.

Leckde se v této korespondenci zračí tragika jeho života, daná ztrátou blízkých lidí: kromě smrti obou rodičů běží o předčasná úmrtí sourozenců Theodora (1897–1901), Marie (1881–1895), Vladimíra Františka (1883–1905), Ludmily (1886–1905), Jaroslava (1896–1915) a nakonec i syna Radvana (1914–1927). Je vskutku obdivuhodné, že po všech těchto ztrátách byl Novák schopen intenzivně pracovat, ale zřejmě právě práce ho držela při životě. Sám o tom v roce 1907 Marii Veselíkové napsal: „Život komandoval neúprosně work and not despair, my jako řadoví vojáci uposlechli.“ Zdá se, že tento apel v angličtině – tedy pracovat a nezoufat – se stal jeho životním krédem.

V jeho dalších dopisech najdeme četná přání k Vánocům, reflexe letních pobytů v Proseči, ale i doby první světové války, v níž padl jeho bratr Jaroslav. Po jejím skončení Novák přednášel na mnoha místech o T. G. Masarykovi, o němž také píše v několika dopisech své přítelkyni. Zmiňuje se ovšem též o jiných osobnostech včetně své

Marie Veselíková (1916)

Arne Novák (nedatováno)

matky. Přibližuje například Růženu Svobodovou, Viktora Dyka, Otakara Theera či F. X. Šaldu, kterého v jednom listě z roku 1916 nazývá „učitelem a mistrem“ své mladosti, leč zároveň ho kritizuje za to, že jako „někdejší hlasatel hodnot nadosobních“ ironizuje „všecky, jimž zájem národní, kmenový, politický stojí výše než samolibé já krajního artysty“.

V roce 1920 se Novák stal profesorem Masarykovy univerzity, jeho brněnské působení však reflektuje jenom pět dopisů z let 1923–1936. Přesto si z nich lze dotvořit obraz tohoto působení, jež zahrnuje univerzitní výuku a funkce, vědeckou činnost, spolupráci s Lidovými novinami, společenské styky i rodinný život poznamenaný ztrátou syna.

Z dopisů Marie Veselíkové je pozoruhodné svědectví o jejím pobytu v Paříži, kde v roce 1902 poznala Alfonse Muchu, Františka Kupku nebo Augusta Rodina (byla zde spolu se svou přítelkyní Marií Brichtovou, pozdější ženou Zdeňka Nejedlého). Zajíma-

vé jsou i její soudy o českých spisovatelích, mající mnohdy komparační podobu. Roku 1916 porovnává třeba Arna Nováka a F. X. Šaldu (Šalda je pro ni „kritik básník“, kdežto Novák „kritik z boží milosti, kritik v nejllepším a nejhlubším slova smyslu“), v roce 1927 Karla Čapka a Karla Matěje Čapka-Choda (Čapkův *Krakatit* v ní nezanechal „žádný hlubší dojem“) a roku 1933 Terézu Novákovou a Růženu Svobodovou, jejíž tvorba je pro ni minulostí, zatímco dílo Novákové „žije, je čteno, vykládáno a milováno více než kdykoliv předtím“. Zmínku zasluhují také dopisy zachycující léta první světové války, vznik republiky a následné události v Litomyšli, ale svou cenu mají i leckteré listy osobního rázu.

Přibližme si tuto korespondenci šesti citáty z Novákových dopisů. První z nich dokresluje pisatelův vztah k přírodě, a to svébytnou definicí její spojitosti s literární tvorbou. Druhý úryvek je reakcí na smrt otce Josefa Nováka, zatímco třetí vypovídá o situaci na jaře 1917, kdy se čeští

spisovatelé obrátili na poslance sdružené v Českém svazu s požadavkem samostatného státu. V dopise, z nějž pochází čtvrtá ukázka, Novák líčí návrat T. G. Masaryka do Prahy a první týdny jeho prezidentského působení. Pátý citát přináší svědectví o Novákově pracovní zátěži a náročnosti funkce děkana Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, kterou vykonával v letech 1924–1925 a v níž musel čelit útokům děkana Filozofické fakulty Univerzity Karlovy Františka Krejčího a snahám ministerstva vyučování přeložit brněnskou univerzitu do Bratislavy. V poslední ukázce Novák píše o přípravě rozšířené reedice *Přehledných dějin literatury české* od nejstarších dob až po naše dny (1936–1939). Hořkým postesknutím, že je bezdětný hospodář, naráží na báseň Otokara Březiny *Až sedneš za můj stůl...* ze sbírky *Svítlání na západě* (1896).

Lesy a hory mají svou zvláštní estetiku; nazval bych ji estetikou dálek. Mnohé, co milujeme ve studovně a v bibliotéce, ztratí svůj půvab, mnohé, co se nám zdá mohutné, zmizí jako pískovce zrnko. Lesy chtějí, aby vše, co činí nárok na umělecké jsoučno, dalo se hlasitě čísti mezi šumem větví a hubbou hmyzu, aby každá věta mohla se vlniti přes pahorky, každá strofa volati do údolí. Hory jsou školou výraznosti a plastiky slova a myšlenky, neznají ohledů literárních a milují dary a věty prosté a živelné.

(1902)

Život jest výchovou ke krajnímu spiritualismu. Žijeme mezi myšlenkami a vzpomínkami; skutečnost drahé bytosti jest pouhá intenzita citu k ní obráceného; hrob jest možností hlubšího pochopení těch, které jsme milovali neuvědoměle. Všecky energie, a to i energie našich tuch a snů, zachovány jsou ve vesmíru a pozdravují nás tam, kde jich nečekáme. Hlavní v světě jest ona duchovní věrnost, která se neodcizí ni-

kdy a za nic vlastní myšlenky a vlastní víře.
(1907)

Literární a umělecký ruch, jenž dosahuje téměř výše neválečné, jest v posledních týdnech doplňován silným interese politickým: všechna myslící inteligence prála by si, aby se parlament nesešel aneb aby v něm naši poslanci zahájili co nejostřejší opozici na základě státoprávním; oficiální politiku Českého svazu zavrhuje všichni. Bohužel, postupně mizí důvěra, že letoškem bude světová válka skončena...
(1917)

Masaryk reziduje na Hradě již plný měsíc, nadšené ovace pouliční již se neopakují a Praha si naň již vcelku zvykla, ale onen blaživý pocit úplného bezpečí z jeho přítomnosti, který nás ozářil svým teplem hned po jeho návratu, stále nás naplňuje a sílí. (...) Kdokoliv se pak s ním osobně setkal, podívoval se, jak zachoval si v paměti všechny osobnosti a poměry, avšak také jak k nim přistupuje s novou laskavostí, ne již ducha negujícího, nýbrž srdce chápajícího smysl a úkol všech složek v národním životě. A tak milujeme ho den ode dne více a něžněji.

(1919)

Co jsem se v září přes Prahu vrátil z Rozseče, kde Jiřinka s Radovanem zůstala ještě tři neděle, dostal jsem se do takového kola, že mně pro mne samého ani chvilky nevybývá: sotva si napíši univerzitní přednášky, zrediguji trochu příspěvků pro Lidové noviny, spíchnu nějaký docela stručný referát do nich – na skutečnou slovesnou práci ani pomyšlení, všechna korespondence, i nejmilejší, leží ladem, knihy, po nichž toužím, zůstávají nepřečteny.

Děkanský úřad sám sebou přináší spoustu konceptů i kancelářské práce, i když jest rok nejpokojnější. Letošek však není: nejprve jsme se musili hájiti proti ušlechtilému utrhačství prof. Krejčího, který vyšel z boje s ranami ne na prsou, nýbrž

v zádech, nyní nám zase nastal zápas s ministerstvem vyučování, které se doposud nevzdalo absurdního plánu přeložiti nás do Bratislavy; poplašili jsme politiky, samosprávu, noviny a snad tím odvrátili nebezpečí, ale co to stálo rozčilování, co pochůzek, co konceptů! (1924)

Naše prázdniny nebyly letos příliš harmonické, ač jsme leccos pěkného zažili. Pracoval jsem vlastně stále – i za přítomnosti hostů vždy časné zrána – o úpravě textů a o opravách sazby Přehledných dějin,

kteřé rostou pod rukama a s nimiž nebudu hotov před jarem. Soudím, že kniha bude míti na 1200 stran hustého tisku. Nenechal jsem kámen na kameni a předělal mnoho i v staré době. Snad to bude má poslední (4.) úprava díla, které pak po mně zpracuje některý nástupce. Ale neshledávám v mladé generaci ve svém oboru mnoho osobností, jež bych mohl a chtěl označiti jako své duševní dědice. V několiketerém smyslu: bezdětný hospodář! (1936)

Jiří Poláček

Redakci Universitas došlo

pokračování ze str. 52

Miroslava Novotná, **Francouzské inspirace v Karolinské epeje Julia Zeyera**. Masarykova univerzita, Brno 2015. ISBN 978-80-210-8100-0.

Monografie se soustřeďuje na hledání zdrojů, jimiž se český básník inspiroval k eposu o Karlu Velikém. První část studie „Julius Zeyer a Karel Veliký“ se dělí dva celky: první se zaměřuje na Julia Zeyera, jeho dobu a literární generaci a na Zeyerovo osobité místo mezi umělci jeho doby. Zabývá se terminologickou problematikou Zeyerova způsobu převzetí a zpracování středověkých francouzských zdrojů. Druhý celek je zaměřen na Karla Velikého v Zeyerově díle i na jeho místo ve francouzských písních o činech. Druhá část studie „Obnovené obrazy v Karolinské epeje“ detailněji představuje jednotlivé části Karolinské epeje. Třetí část studie „Polyfonie Zeyerovy poetické katedrály“ se zabývá mytologémy, které se podílejí na tvorbě archetypu katedrály.

Tomáš Andrašina, Marián Kotek, Ladislav Mitáš, Jiří Pánek, Tomáš Rohan, Petra Schusterová, **Perkutánní drenáž žlučových cest**. Masarykova univerzita, Brno 2015. ISBN 978-80-210-8150-5.

Informační příručka je určena pacientům s onemocněním žlučových cest, kteří musejí podstoupit perkutánní transhepatickou drenáž nebo další navazující výkony. Vznikla v prostředí Radiologické kliniky LF a FN Brno.

Petr Martinovský, **Environmentální bezpečnost v České republice**. Masarykova univerzita, Brno 2015. ISBN 978-80-210-8191-8.

Publikace představuje prvotní uchopení tématu vnímání environmentálních hrozeb v disciplíně bezpečnostních studií v České republice. Pro analýzu byl využit upravený a aktualizovaný sekuritizační rámec vycházející z tradičního pojetí kodaňské školy bezpečnostních studií. Výzkum přesvědčivě dokládá úspěšnou sekuritizaci řady environmentálních témat v České republice. Jako příklad stavu a vývoje vnímání konkrétní environmentální hrozby slouží podrobná studie o degradaci zemědělských půd.